

DOI <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2026-1-18>
УДК 377:37.091.3:004.9:174

Паска Т. В.

доктор філософії в галузі знань Освіта/Педагогіка,
асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Івано-Франківськ, Україна
E-mail: taras.paska@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4579-388X

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Анотація

У статті актуалізується проблема формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в умовах стрімкої цифровізації освітнього процесу та зростання ризиків порушення принципів академічної доброчесності. Розширення цифрового освітнього середовища, активне використання електронних ресурсів, дистанційних технологій і цифрових платформ зумовлюють необхідність переосмислення дидактичних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців з урахуванням етичних і ціннісних орієнтирів освітньої діяльності. Метою статті є теоретичне обґрунтування дидактичних засад формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності та аналіз педагогічних умов, принципів, методів і форм організації освітнього процесу, що забезпечують інтеграцію цифрових, професійних і ціннісно-етичних компонентів підготовки.

У ході дослідження уточнено сутність поняття «дидактичні засади» як цілісної системи принципів, педагогічних умов, методів, форм і засобів навчання, спрямованих на досягнення визначених освітніх результатів. Обґрунтовано дидактичні принципи формування цифрової компетентності, зокрема інтегративності, науковості, практикоорієнтованості, суб'єктності здобувача освіти, рефлексивності та критичного мислення. Визначено педагогічні умови, що забезпечують ефективне поєднання цифрових освітніх практик із дотриманням академічної доброчесності, а також окреслено доцільні методи й форми організації освітнього процесу.

Узагальнено практичний досвід Вищого професійного училища № 21 м. Івано-Франківська щодо реалізації дидактичних засад формування цифрової компетентності через впровадження інституційних політик академічної доброчесності, використання цифрових та симуляційних технологій, конкурсну й кар'єрно-орієнтаційну діяльність. Зроблено висновок, що інтеграція цифрових технологій із ціннісними засадами академічної доброчесності сприяє підвищенню якості професійної підготовки та формуванню відповідальної цифрової поведінки здобувачів освіти.

Ключові слова: цифрова компетентність, академічна доброчесність, професійна освіта, дидактичні засади, цифрове освітнє середовище, цифрові технології, освітні інновації.

Вступ. Сучасний етап розвитку професійної освіти характеризується стрімкою цифровізацією освітнього процесу, впровадженням цифрових платформ, штучного інтелекту, електронних ресурсів і дистанційних технологій навчання. Ці трансформації суттєво змінюють зміст, форми та методи підготовки майбутніх фахівців, актуалізуючи потребу у формуванні цифрової компетентності здобувачів освіти як ключової умови їхньої професійної мобільності, конкурентоспроможності та готовності до безперервного навчання. Водночас розширення цифрового освітнього простору зумовлює нові виклики, пов'язані з дотриманням принципів академічної доброчесності, оскільки цифрові інструменти значно спрощують доступ до інформації, створюють можливості для несанкціонованого використання чужих результатів інтелектуальної діяльності, автоматизованого генерування текстів і даних, що потребує переосмислення педагогічних стратегій та дидактичних підходів до формування відповідальної цифрової поведінки здобувачів освіти.

Особливої ваги означена проблема набуває у сфері професійної освіти, де підготовка конкурентоспроможного фахівця передбачає не лише оволодіння професійними вміннями, а й формування ціннісних орієнтацій, відповідальності за результати власної навчальної та майбутньої професійної діяльності. Порушення принципів академічної доброчесності, зокрема несанкціоноване запозичення, некритичне використання цифрового контенту та зловживання цифровими інструментами, негативно впливає на якість освітніх результатів і нівелює виховний потенціал професійної освіти. У цьому контексті постає необхідність наукового обґрунтування дидактичних засад формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти з урахуванням вимог академічної доброчесності, що забезпечить цілісність освітнього процесу та сприятиме підготовці фахівців, здатних ефективно, відповідально й етично діяти в цифровому освітньо-професійному середовищі.

Мета статті – теоретично обґрунтувати дидактичні засади формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності та проаналізувати педагогічні умови, принципи, методи

ї форми організації освітнього процесу, що забезпечують інтеграцію цифрових, професійних і ціннісно-етичних компонентів підготовки майбутніх фахівців, а також узагальнити практичний досвід їх реалізації у закладі професійної освіти.

Проблема формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності є предметом міждисциплінарного наукового аналізу вітчизняних і зарубіжних дослідників. Теоретико-методологічні засади цифровізації освіти, компетентнісного підходу та трансформації освітнього процесу висвітлено у працях Т. Близнюк, О. Будник, Д. Завгороднього, А. Єськової, С. Кононенка, М. Кривонос, М. Криштанович, Н. Крамаренко, О. Ковриги, Н. Коломієць, Д. Карпока, Л. Тітової, І. Семенишиної, С. Пашкевич, А. Пономаренка, І. Федосової, О. Федотової, О. Цюняк, І. Шевченко та ін. Категорійний зміст академічної доброчесності ґрунтовно проаналізовано у праці О. Чумак, а також у дослідженнях Г. Бааджи, М. Затхей, Т. Іщенко, Ю. Малогулко, І. Ніколієвої, О. Семенов, І. Тодорової, Г. Ульянової, Г. Шишкіної та ін., у яких розкрито етичні, правові та організаційні аспекти забезпечення академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі. Водночас у сучасному науковому дискурсі недостатньо системно обґрунтовано дидактичні засади формування цифрової компетентності саме здобувачів професійної освіти з урахуванням принципів академічної доброчесності, не визначено комплекс педагогічних умов, принципів, методів і форм інтеграції цифрових та етико-ціннісних компонентів освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в сучасних умовах набуває особливої актуальності в контексті глобальних освітніх трансформацій, характеризується активною інтеграцією України до європейського освітнього простору та необхідністю реформування системи підготовки фахівців відповідно до міжнародних стандартів якості. Болонський процес спрямований на формування узгоджених механізмів співпраці між національними системами освіти, що забезпечує мобільність здобувачів освіти, визнання кваліфікацій і підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг. У XXI столітті приєднання України до Європейського простору вищої освіти розглядається як стратегічний напрям модернізації національної системи освіти з урахуванням глобальних соціально-економічних трансформацій. Як зазначають сучасні науковці, основною метою цих процесів є підвищення конкурентоспроможності систем освіти, удосконалення якості освітніх послуг та забезпечення держав висококваліфікованими кадрами [17].

Реформування вищої та професійної освіти в Україні, започатковане після прийняття Законів України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014) створило нормативно-правову основу для впровадження принципів академічної доброчесності як ключової цінності сучасного освітнього простору. Визначені законодавчі положення актуалізували потребу у формуванні нової освітньої культури, що ґрунтується на етичних принципах, відповідальності, прозорості та довірі до результатів навчальної і наукової діяльності, що є особливо значущим в умовах цифровізації освіти. У закладах професійної освіти це зумовлює необхідність поєднання цифрових освітніх практик із дотриманням норм академічної доброчесності, що має відображатися як у змісті навчання, так і в дидактичних підходах до його організації.

У науковій літературі поняття «дидактичні засади» трактується як комплекс складових, що визначають логіку та ефективність організації освітнього процесу. Зокрема, дослідниця Н. Коломієць підкреслює, що дидактичні засади охоплюють цілі навчання, принципи та умови його реалізації, зміст освіти, методи й форми навчання, а також взаємозалежну діяльність педагога і здобувачів освіти [6].

Поділяючи наукові підходи до визначення сутності дидактичних засад, вважаємо за доцільне розглядати їх як сукупність принципів, норм і теоретичних положень, що регулюють відбір змісту, методів, форм і засобів навчання з метою досягнення визначених освітніх результатів. У контексті формування цифрової компетентності такі засади мають враховувати не лише технологічний аспект використання цифрових ресурсів, а й етичні, правові та ціннісні орієнтири, пов'язані з академічною доброчесністю. Це дозволяє забезпечити цілісність освітнього процесу та сприяти формуванню відповідального ставлення здобувачів освіти до результатів власної діяльності в цифровому середовищі.

Важливим елементом теоретичного осмислення проблеми є уточнення змісту поняття «цифрова компетентність», яке в науковому дискурсі трактується як багатовимірне й динамічне утворення. У «Енциклопедії освіти» (2021) цифрова компетентність визначається як «здатність особистості впевнено та ґрунтовно користуватися засобами цифрових технологій у таких сферах, як професійна діяльність і працевлаштування, освіта, дозволя, громадська діяльність, що є життєво необхідними для участі у щоденному соціально-економічному житті» [12]. Наведене визначення підкреслює універсальний характер цифрової компетентності та її значущість не лише в освітньому, а й у соціально-професійному вимірах, що є особливо актуальним для здобувачів професійної освіти.

Науковці І. Шевченко, І. Федосова, О. Федотова зазначають, що «цифрова компетентність здобувачів освіти є багатокомпонентною характеристикою, яка охоплює знання, вміння та навички, необхідні для ефективної діяльності в цифровому середовищі» [16]. Такий підхід дозволяє розглядати цифрову компетентність як інтегративний результат освітнього процесу, що формується на перетині когнітивного, діяльнісного та ціннісного компонентів. У професійній освіті це означає необхідність поєднання теоретичної підготовки з практичним застосуванням цифрових інструментів у контексті майбутньої професійної діяльності.

У наукових дослідженнях також акцентується увага на ролі інтерактивних методів навчання як ефективного інструменту розвитку цифрової компетентності. Зокрема, дослідники С. Пашкевич та М. Криштанович зазначають, що «інтерактивні методики навчання є важливим інструментом розвитку цифрової компетентності майбутніх фа-

хівців у професійній освіті. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності, формуванню практичних навичок і стимулюють студентів до самостійного опанування цифрових технологій, що є необхідною умовою успішної професійної діяльності в сучасному світі» [8, с. 1908]. Використання інтерактивних методів дозволяє поєднати цифрові технології з діяльнісним підходом, сприяючи формуванню відповідального та усвідомленого ставлення до результатів навчання.

Комплексне бачення структури цифрової компетентності пропонує М. Кривонос, розглядаючи її як готовність педагога постійно, впевнено, ефективно та безпечно використовувати цифрові технології в різних сферах життєдіяльності. Дослідниця акцентує увагу на таких ключових напрямках, як робота з цифровим контентом, комунікація, використання цифрових ресурсів для різних потреб, а також технічна підготовка у сфері роботи з комп'ютером і програмним забезпеченням. Вона виокремлює п'ять основних областей цифрової компетентності: інформаційну грамотність, комунікацію і співробітництво, створення цифрового контенту, безпеку та вирішення проблем [7]. Така структура є методологічно значущою і для формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти.

Науковці І. Семенишина, Д. Завгородній та Ж. Безцінна підкреслюють, що цифрові технології у професійній освіті відкривають широкі можливості для реалізації особистісно-орієнтованого та розвивального навчання, що є особливо важливим у підготовці кваліфікованих фахівців [11]. Використання цифрових інструментів сприяє індивідуалізації освітнього процесу, формуванню самостійності здобувачів освіти, розвитку їхнього творчого потенціалу та здатності до самоосвіти.

Зміст цифрової компетентності здобувачів професійної освіти формується з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності та вимог сучасного ринку праці. А. Пономаренко підкреслює, що в умовах глобальних викликів цифрова компетентність не обмежується загальними знаннями з інформаційних технологій, а передбачає опанування спеціалізованими цифровими інструментами, безпосередньо пов'язаними з фаховим профілем підготовки [9]. Такий підхід актуалізує необхідність дидактично обґрунтованого відбору цифрових ресурсів і технологій, що забезпечують професійну спрямованість освітнього процесу та сприяють формуванню практично орієнтованої цифрової компетентності.

Важливим аспектом формування цифрової компетентності є розвиток здатності здобувачів професійної освіти до самостійного навчання та саморозвитку. Як зазначає А. Єськова, цифрові компетентності значно розширюють можливості майбутніх фахівців щодо автономного опанування знань, доступу до різноманітних освітніх ресурсів і побудови індивідуальних освітніх траєкторій [4, с. 429]. У цьому контексті дидактичні засади мають бути спрямовані на формування навичок критичного відбору інформації, усвідомленого використання цифрового контенту та відповідальності за результати власної навчальної діяльності.

Водночас розширення цифрового освітнього середовища актуалізує проблему дотримання принципів академічної доброчесності, яка є невід'ємною складовою забезпечення якості освіти. У Законі України «Про освіту» (2017) академічна доброчесність визначається як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [10]. Це визначення підкреслює ціннісно-нормативний характер академічної доброчесності та її значення для формування відповідального ставлення здобувачів освіти до результатів власної діяльності.

Нормативно-правове забезпечення академічної доброчесності також визначає перелік порушень, серед яких академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання, а також будь-які форми впливу на педагогічних працівників з метою спотворення результатів оцінювання [10]. В умовах цифровізації освітнього процесу ризики порушення академічної доброчесності зростають, що зумовлює необхідність формування у здобувачів професійної освіти не лише технічних умінь роботи з цифровими ресурсами, а й етичної відповідальності за їх використання.

У Законі України «Про освіту» також визначено види академічної відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності, зокрема повторне проходження оцінювання, повторне опанування освітнього компонента, позбавлення академічної стипендії, пільг з оплати навчання або відрахування із закладу освіти. Зазначені положення підкреслюють важливість системного підходу до формування культури академічної доброчесності в освітньому процесі закладів професійної освіти, що має бути інтегрованим у дидактичні засади формування цифрової компетентності [10].

Науковці Г. Ульянова та Н. Бааджи зазначають, що академічна доброчесність активно заохочується і впроваджується через міжнародні, регіональні та національні ініціативи, а також через політики академічної доброчесності освітніх і наукових інституцій, які виступають важливою складовою академічного успіху та формування конкурентоспроможного професійного середовища [14]. Це підтверджує глобальний характер проблеми академічної доброчесності та необхідність її інтеграції в освітні стратегії розвитку професійної освіти.

У наукових дослідженнях значна увага приділяється аналізу причин, що спонукають здобувачів освіти до порушення принципів академічної доброчесності, особливо в умовах активного використання цифрових технологій. Так, дослідники С. Горчинський, М. Софілканіч та І. Горбенко виокремлюють низку чинників, серед яких домінують низький рівень мотивації до навчання, обмежені часові ресурси для виконання освітніх завдань, одноманітність форм і методів навчання, легкий доступ до інформаційних джерел, недостатнє розуміння сутності

академічної доброчесності та неусвідомлення відповідальності за її порушення [2]. У професійній освіті ці чинники посилюються специфікою практичної підготовки та необхідністю поєднання освітнього процесу з професійною діяльністю здобувачів освіти.

Окремим викликом для забезпечення академічної доброчесності в Україні є умови воєнного стану. Науковиця О. Коврига зазначає, що війна спричинила низку додаткових проблем, зокрема руйнування освітньої інфраструктури, відтік науково-педагогічних кадрів і талановитої молоді, масове впровадження дистанційного навчання, посилення психологічного тиску та фінансові обмеження [5]. Вказані обставини ускладнюють реалізацію політик академічної доброчесності та потребують адаптації дидактичних стратегій до кризових умов.

З огляду на зазначене, формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти має здійснюватися у тісному взаємозв'язку з формуванням культури академічної доброчесності. Цифрове освітнє середовище відкриває широкі можливості для самостійної діяльності здобувачів освіти, проте водночас створює ризики недоброчесної поведінки, що потребує системного педагогічного супроводу, розробки дидактичних умов і впровадження етичних регламентів використання цифрових технологій.

У сучасних умовах цифровізації професійної освіти особливого значення набуває визначення дидактичних принципів формування цифрової компетентності здобувачів освіти в контексті академічної доброчесності. До таких принципів доцільно віднести принцип інтегративності, який передбачає поєднання цифрових, професійних і етичних компетентностей; принцип науковості, що забезпечує ґрунтування освітнього процесу на сучасних наукових досягненнях; принцип практикоорієнтованості, що спрямований на формування здатності застосовувати цифрові технології у професійній діяльності; принцип суб'єктності здобувача освіти, який передбачає активну позицію здобувачів у цифровому освітньому середовищі; принцип рефлексивності та критичного мислення, що сприяє усвідомленню відповідальності за результати власної діяльності у цифровому середовищі.

Важливим компонентом дидактичних засад є визначення педагогічних умов формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності. До таких умов належить створення відкритого цифрового освітнього середовища, що забезпечує доступ до якісних освітніх ресурсів, інтеграцію цифрових платформ та систем управління навчанням, а також впровадження політик академічної доброчесності на інституційному рівні.

Формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти передбачає використання комплексу дидактичних методів і форм організації освітнього процесу. До ефективних методів належать проблемне навчання, проектна діяльність, дослідницькі методи, кейс-метод, навчання на основі цифрових симуляцій та моделювання професійних ситуацій. Такі методи сприяють розвитку практичних цифрових умінь, формуванню критичного мислення та відповідальної цифрової поведінки, що є необхідною умовою дотримання принципів академічної доброчесності. Особливу роль у формуванні цифрової компетентності відіграють інтерактивні форми організації освітнього процесу, зокрема змішане навчання, дистанційні курси, цифрові практикуми, віртуальні лабораторії, електронні портфоліо, хакатони та навчальні стартап-проекти. Зазначені форми сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їхньої самостійності та формуванню навичок роботи в цифровому середовищі з дотриманням академічної доброчесності.

Значущим дидактичним чинником є використання цифрових освітніх ресурсів і засобів навчання, зокрема систем управління навчанням, хмарних сервісів, цифрових бібліотек, електронних підручників, відкритих освітніх ресурсів та систем перевірки академічної доброчесності. Інтеграція зазначених засобів в освітній процес сприяє підвищенню якості навчальних матеріалів, забезпечує прозорість оцінювання та формує у здобувачів освіти навички відповідального використання цифрового контенту.

Реалізація дидактичних засад формування цифрової компетентності в контексті академічної доброчесності сприяє підвищенню якості професійної підготовки, розвитку професійної мобільності здобувачів освіти та їхньої готовності до діяльності в цифровому середовищі. Формування цифрової компетентності з урахуванням етичних принципів забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних до самостійного навчання, професійного розвитку та відповідальної цифрової діяльності.

Практична реалізація дидактичних засад формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності може бути проілюстрована на прикладі діяльності Вищого професійного училища № 21 м. Івано-Франківська (ВПУ № 21), яке впроваджує комплексні освітні заходи, спрямовані на розвиток цифрових, соціальних та професійних компетентностей учнів. Освітня діяльність закладу демонструє інтеграцію компетентнісного підходу, цифрових технологій та цінностей академічної доброчесності через навчальні, виховні та позааудиторні форми роботи.

Важливим інституційним підґрунтям формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності у Вищому професійному училищі № 21 м. Івано-Франківська є наявність та реалізація внутрішніх нормативних документів, що регламентують етичні та академічні стандарти освітньої діяльності. Зокрема, у закладі діють Кодекс академічної доброчесності Вищого професійного училища № 21 м. Івано-Франківська та Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу, затверджені рішенням Педагогічної ради (протокол від 13.10.2021 № 7). Ці документи визначають принципи академічної відповідальності, чесності, прозорості та поваги до інтелектуальної власності, регламентують правила використання цифрових ресурсів і результатів навчальної діяльності, а також окреслюють механізми запобігання та реагування

на порушення академічної доброчесності. Нормативне закріплення таких принципів створює організаційно-педагогічні умови для інтеграції етичних аспектів у процес формування цифрової компетентності здобувачів освіти та сприяє становленню культури відповідального використання цифрових технологій у професійній підготовці.

У ВПУ № 21 систематично реалізуються заходи, спрямовані на формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти, усвідомлення ними категорій гідності, відповідальності та правової культури як підґрунтя академічної доброчесності. Прикладом такої діяльності є проведення у грудні 2025 р. Всеукраїнського уроку до Міжнародного дня прав людини, під час якого здобувачі освіти не лише ознайомилися з положеннями Загальної декларації прав людини, а й у форматі дискусії та аналізу практичних прикладів осмислювали поняття людської гідності, дискримінації та взаємозалежності прав і свобод. Така форма роботи сприяє розвитку критичного мислення, уміння аргументовано висловлювати позицію та формує відповідальне ставлення до власної діяльності, зокрема й у цифровому середовищі [1].

Важливою складовою практичної реалізації дидактичних засад є діяльність Центру кар'єри ВПУ № 21, який виступає простором розвитку професійних, цифрових і соціальних компетентностей здобувачів освіти. Проведення годин спілкування за участю фахівців служби зайнятості, зокрема із залученням спеціалістів з профорієнтації, дозволяє актуалізувати для здобувачів освіти питання сучасного ринку праці, значення цифрових навичок, а також відповідальності за власну професійну траєкторію. Обговорення можливостей мікрогрантів, формування особистого бренду та поєднання hard skills і soft skills сприяє усвідомленню ролі цифрової компетентності як ресурсу професійного зростання та самореалізації. Практичні завдання, що реалізуються в межах діяльності Центру кар'єри, зокрема виконання SWOT-аналізу особистості, мають значний дидактичний потенціал. Вони сприяють розвитку навичок саморефлексії, аналітичного мислення та самостійної роботи з інформацією, що є ключовими складовими цифрової компетентності. Водночас такі завдання формують у здобувачів освіти відповідальне ставлення до результатів власної діяльності та усвідомлення необхідності дотримання принципів академічної доброчесності під час виконання індивідуальних і групових робіт [15].

Результативність формування цифрової компетентності підтверджується участю учнів закладу у грудні 2025 р. в Міжнародному конкурсі комп'ютерної графіки та вебдизайну «CreDiCo», де здобувачі освіти здобули призові місця у номінаціях «Фотоколаж» та «Векторна графіка». Підготовка конкурсних робіт передбачала використання професійних графічних редакторів, цифрових інструментів дизайну, дотримання авторських прав і принципів академічної доброчесності під час створення цифрового контенту. Конкурсна діяльність виступає ефективною дидактичною формою розвитку творчого потенціалу, інформаційної грамотності та цифрової креативності, а також сприяє формуванню навичок самопрезентації та академічної відповідальності за результати власної діяльності [13].

Суттєвим елементом практичної підготовки здобувачів професійної освіти є участь у профорієнтаційних і практико-орієнтованих заходах, зокрема Днях кар'єри 2.0 від PromTech, у межах яких викладачі та майстри виробничого навчання ВПУ № 21 м. Івано-Франківська проводять майстер-класи з використанням сучасного цифрового та симуляційного обладнання. Зокрема, застосування тренажера зварника, лазерного гравіювання на верстатах з числовим програмним керуванням, програмного забезпечення Autodesk ArtCAM для 2D і 3D моделювання, а також симуляторів верстатів Siemens дозволяє здобувачам освіти формувати прикладні цифрові уміння у безпечному та віртуалізованому середовищі. Використання симуляційних технологій відповідає дидактичному принципу наочності та практикоорієнтованості, а також сприяє формуванню відповідального ставлення до використання цифрових ресурсів [3].

Практична діяльність ВПУ № 21 свідчить про ефективність поєднання формальної та неформальної освіти у формуванні цифрової компетентності. Освітні заходи, конкурси, майстер-класи та кар'єрні консультації створюють цілісне цифрове освітнє середовище, що сприяє розвитку професійної ідентичності здобувачів освіти, їхньої здатності до самоосвіти та професійної мобільності. Таке середовище виступає важливою дидактичною умовою формування відповідальної цифрової поведінки та дотримання принципів академічної доброчесності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволило узагальнити теоретико-методологічні підходи до визначення сутності дидактичних засад формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти в контексті академічної доброчесності та обґрунтувати їх як цілісну систему принципів, педагогічних умов, методів, форм і засобів навчання, спрямованих на інтеграцію цифрових, професійних і ціннісно-етичних компонентів освітнього процесу. Установлено, що цифрова компетентність є багатовимірним інтегративним утворенням, що формується на основі поєднання інформаційної грамотності, цифрової комунікації, створення цифрового контенту, безпеки та здатності до розв'язання проблем, а її розвиток має здійснюватися у взаємозв'язку з формуванням культури академічної доброчесності.

Аналіз практичної діяльності Вищого професійного училища № 21 м. Івано-Франківська засвідчив ефективність інституційного та педагогічного забезпечення формування цифрової компетентності через впровадження нормативних документів з академічної доброчесності, реалізацію виховних, кар'єрно-орієнтаційних і практико-орієнтованих заходів, участь здобувачів освіти у цифрових конкурсах і використання симуляційного та програмного обладнання в освітньому процесі. Досвід закладу підтверджує, що інтеграція цифрових технологій із ціннісними орієнтирами академічної доброчесності створює дидактичні умови для підвищення якості професійної підготовки та формування відповідальної цифрової поведінки здобувачів освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі вбачаються у поглибленому дослідженні моделей і технологій формування цифрової компетентності здобувачів професійної освіти з урахуванням галузевої специфіки підготовки фахівців, а також у розробленні індикаторів і критеріїв оцінювання рівнів сформованості

цифрової компетентності в контексті академічної доброчесності. Актуальним є вивчення можливостей використання штучного інтелекту, адаптивних освітніх платформ і цифрових аналітичних інструментів для персоналізації освітніх траєкторій здобувачів професійної освіти за умови дотримання етичних норм і академічної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вище професійне училище №21. URL: <https://surl.li/dcaqh> (дата звернення: 25.01.2026).
2. Горчинський С., Софілканич М., Горбенко І. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8022979>
3. Дні кар'єри 2.0 від PromTech. Вище професійне училище №21. URL: <https://vpu21.if.ua/dni-karyery-2-0-vid-promtech/> (дата звернення: 25.01.2026).
4. Єськова А. Цифрові трансформації професійної освіти: виклики та можливості. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства*: монографія / за наук. ред. В. Радкевич, М. Пригодія. Київ: IPO НАПН України, 2024. С. 427–433.
5. Коврига О. Академічна доброчесність як важливий і специфічний вид забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2025. № 20(40). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-20\(40\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-20(40)-16)
6. Коломієць Н. Дидактичні засади ефективного застосування інтерактивних методів у навчанні молодших школярів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. № 1. С. 118–129. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2018.134899>
7. Кривонос М. Цифрова компетентність сучасного педагога. *Електронний збірник наукових праць ЗОППО*. 2023. № 3(55). URL: http://eprints.zu.edu.ua/38431/1/КривоносМП_тези.pdf (дата звернення: 25.01.2026).
8. Пашкевич С., Криштанович М. Інтерактивні методи як засіб розвитку цифрової компетентності в професійній освіті. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 5(35). С. 1902–1910. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5\(35\)-1902-1910](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-1902-1910)
9. Пономаренко А. Структура цифрової компетентності магістрів спеціальності «Професійна освіта». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 82. Том 2. С. 380–385. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-53>
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (дата звернення: 25.01.2026).
11. Семенишина І., Завгородній Д., Безцінна Ж. Трансформація освіти в епоху цифрових технологій: нові горизонти для навчального процесу та розвитку компетенцій студентів. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 4(22). С. 1381–1395. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1381-1395](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1381-1395)
12. Спірін О., Овчарук О. Цифрова компетентність. *Енциклопедія освіти*. Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1095–1096.
13. Таланти, що заявляють про себе: перемоги наших учнів на конкурсі “CreDiCo”. Вище професійне училище №21. URL: <https://surl.li/ejsst> (дата звернення: 25.01.2026).
14. Ульянова Г., Бааджи Н. Академічна доброчесність як основа академічного успіху. *Правова позиція*. 2022. № 4(37). С. 98–103. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.18>
15. Центр кар'єри – простір можливостей та розвитку! Вище професійне училище №21. URL: <https://vpu21.if.ua/czentr-karyery-prostir-mozhlyvostej-ta-rozvytku/> (дата звернення: 25.01.2026).
16. Шевченко І., Федосова І., Федотова О. Моделювання цифрової компетентності здобувачів освіти в умовах змішаного навчання. *Академічні візії*. 2025. Вип. 44. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15734392>
17. Kuchynska I., Kichuk Y., Fedotova O., Paska T. & Kuchynskyi S. Integration of Ukrainian Institutions of Higher Education into the Global Educational Space: Challenges and Opportunities. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*. 2024. Vol. 17. No. 1. pp. 459–471. DOI: <https://doi.org/10.14571/brjets.v17.n1.459-471>

Paska T. V.

*Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (Ph.D.),
Assistant at the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
E-mail: taras.paska@cnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4579-388X*

DIDACTIC PRINCIPLES OF FORMING DIGITAL COMPETENCE OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS IN THE CONTEXT OF ACADEMIC INTEGRITY

Abstract

The article highlights the problem of developing digital competence among vocational education students in the context of rapid digitalization of the educational process and growing risks of violating the principles of academic integrity. The expansion of the digital educational environment, the active use of electronic resources, distance technologies, and digital platforms necessitate a rethinking of didactic approaches to the professional training of future specialists, taking into account the ethical and value orientations of educational activities. The purpose of the article is to provide a theoretical justification for the didactic principles of developing the digital competence of vocational education students in the context of academic integrity and to analyze the pedagogical conditions, principles, methods, and forms of organizing the educational process that ensure the integration of digital, professional, and value-ethical components of training.

The study clarifies the essence of the concept of “didactic principles” as a comprehensive system of principles, pedagogical conditions, methods, forms, and means of teaching aimed at achieving specific educational outcomes. The didactic principles of digital competence formation are substantiated, in particular, integrativeness, scientificity, practice-orientedness, subjectivity of the learner, reflexivity, and critical thinking. The pedagogical conditions that ensure the effective combination of digital educational practices with academic integrity are identified, and appropriate methods and forms of organizing the educational process are outlined.

The practical experience of Higher Vocational School No. 21 in Ivano-Frankivsk regarding the implementation of didactic principles for developing digital competence through the introduction of institutional policies of academic integrity, the use of digital and simulation technologies, competitive and career-oriented activities has been summarized. It was concluded that the integration of digital technologies with the values of academic integrity contributes to improving the quality of professional training and shaping responsible digital behavior among students.

Key words: digital competence, academic integrity, professional education, didactic principles, digital educational environment, digital technologies, educational innovations.

References

1. Vsi liudy narodzhuiusia vilnymy i rivnymy u svoii hidnosti ta pravakh. Vyshche profesiine uchylyshche №21 [All human beings are born free and equal in dignity and rights. Higher Vocational School No. 21]. Retrieved from: <https://surl.li/dcaquh> (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
2. Horchynskiy, S., Sofilkanych, M., Horbenko, I. (2023). Yakist ukrainskoi osvity y akademichna dobrochesnist: vplyv zastosuvannya shtuchnoho intelektu [The quality of Ukrainian education and academic integrity: the impact of artificial intelligence]. *Academic Visions*. № 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8022979> [in Ukrainian].
3. Dni kariery 2.0 vid PromTech. Vyshche profesiine uchylyshche №21 [Career Days 2.0 by PromTech. Higher Vocational School No. 21]. Retrieved from: <https://vpu21.if.ua/dni-karyery-2-0-vid-promtech/> (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
4. Yeskova, A. (2024). Tsyfrovi transformatsii profesiinoi osvity: vyklyky ta mozhyvosti. Profesiina osvita v umovakh staloho rozvytku suspilstva [Digital transformations in vocational education: challenges and opportunities. Vocational education in the context of sustainable development of society]. Kyiv: IPO NAPN Ukrainy. pp. 427–433. [in Ukrainian].
5. Kovryha, O. (2025). Akademichna dobrochesnist yak vazhlyvyi i spetsyfichniy vyd zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini [Academic integrity as an important and specific type of quality assurance in higher education in Ukraine]. *Adaptive management: theory and practice. Economics series*. № 20(40). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-20\(40\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-20(40)-16) [in Ukrainian].
6. Kolomiets, N. (2018). Dydaktychni zasady efektyvnoho zastosuvannya interaktyvnykh metodiv u navchanni molodshykh shkoliariv [Didactic principles of effective use of interactive methods in teaching primary school pupils]. *Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University*. № 1. pp. 118–129. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2018.134899> [in Ukrainian].
7. Kryvonos, M. (2023). Tsyfrova kompetentnist suchasnoho pedahoha [Digital competence of a modern teacher]. *Electronic collection of scientific works of ZOIPPO*. № 3(55). Retrieved from: http://eprints.zu.edu.ua/38431/1/КривноносМП_тези.pdf (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
8. Pashkevych, S., Kryshchanovych, M. (2025). Interaktyvni metodyky yak zasib rozvytku tsyfrovoy kompetentnosti v profesiinii osviti [Interactive methods as a means of developing digital competence in vocational education]. *Bulletin of Science and Education*. № 5(35). pp. 1902–1910. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5\(35\)-1902-1910](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-1902-1910) [in Ukrainian].
9. Ponomarenko, A. (2024). Struktura tsyfrovoy kompetentnosti mahistriv spetsialnosti «Profesiina osvita» [Structure of digital competence of masters majoring in “Vocational Education”]. *Current Issues in Humanities*. № 82. Tom 2. pp. 380–385. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-53> [in Ukrainian].
10. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated 05.09.2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
11. Semenyshyna, I., Zavhorodnii, D., Bezsinna, Zh. (2024). Transformatsiia osvity v epokhu tsyfrovoykh tekhnolohii: novi horizonty dlia navchalnoho protsesu ta rozvytku kompetentstii studentiv [Transformation of education in the era of digital technologies: new horizons for the learning process and development of student competencies]. *Bulletin of Science and Education*. № 4(22). pp. 1381–1395. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1381-1395](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1381-1395) [in Ukrainian].
12. Spirin, O., Ovcharuk, O. (2021). Tsyfrova kompetentnist. *Entsyklopediia osvity. Nats. akad. ped. nauk Ukrainy: 2-he vyd., dopov. ta pererob.* [Digital competence. Encyclopedia of Education. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine: 2nd ed., rev. and expanded]. Kyiv: Yurinkom Inter. pp. 1095–1096. [in Ukrainian].
13. Talanty, shcho zaiavliaiut pro sebe: peremohy nashykh uchniv na konkursi “CreDiCo”. Vyshche profesiine uchylyshche №21 [Talents making their mark: our students’ victories in the CreDiCo competition. Higher Vocational School No. 21]. Retrieved from: <https://surl.li/ejsstt> (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
14. Ulianova, H., Baadzhy, N. (2022). Akademichna dobrochesnist yak osnova akademichnoho uspiyku [Academic integrity as the basis for academic success]. *Legal Position*. № 4(37). pp. 98–103. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.18> [in Ukrainian].
15. Tsentri kariery – prostir mozhyvosti ta rozvytku! Vyshche profesiine uchylyshche №21 [Career Center – a space for opportunities and development! Higher Vocational School No. 21]. URL: <https://vpu21.if.ua/czentr-karyery-prostir-mozhyvostej-ta-rozvytku/> (Accessed 25.01.2026). [in Ukrainian].
16. Shevchenko, I., Fedosova, I., Fedotova, O. (2025). Modeliuvannya tsyfrovoy kompetentnosti zdobuvachiv osvity v umovakh zmishanoho navchannia [Modeling digital competence of students in blended learning environments]. *Academic Visions*. № 44. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15734392> [in Ukrainian].
17. Kuchynska, I., Kichuk, Y., Fedotova, O., Paska, T. & Kuchynskiy, S. (2024). Integration of Ukrainian Institutions of Higher Education into the Global Educational Space: Challenges and Opportunities. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society*. Vol. 17. № 1. pp. 459–471. DOI: <https://doi.org/10.14571/brajets.v17.n1.459-471> [in English].

